

Porvoon julkisen taiteen periaatteet

Elinvoimalautakunta 03.03.2026
414/12.03.00/2026

Valmistelu ja lisätiedot: vapaa-aikajohtaja Minna Särelä,
kulttuuripalvelupäällikkö Susann Hartman,
kaupunkisuunnittelupäällikkö Jarkko Lyytinen, kaavoitusarkkitehti
Pekka Mikkola, etunimi.sukunimi@porvoo.fi

Julkisen taiteen suosio on kasvanut nopeasti 2000-luvulla Suomessa. Samalla kaupungeissa ja kunnissa on kehittynyt uusia taiteen ja rakentamisen yhdistäviä toimintamalleja nk. prosenttiperiaatteen pohjalta. Prosenttiperiaate tarkoittaa, että tietty osuus rakentamisbudjetista käytetään kohteessa taiteen hankintaan tai taiteelliseen suunnitteluun. Prosenttiperiaatteella hankittua taidetta kutsutaan myös prosenttitaiteeksi.

Julkinen taide on julkiseen ulko- tai sisätilaan sijoitettua taidetta. Se voi olla pysyvää tai väliaikaista ja on yleensä esteettömästi kenen tahansa saavutettavissa. Julkinen taide on usein paikkasidonnaista. Se suunnitellaan ja toteutetaan harkitusti tiettyyn ympäristöön ja kohteeseen. Taideteos voi olla veistotaidetta, valotaidetta, äänitaidetta, maalauksia, installaatio tai se voi olla integroitu osaksi rakenteita ja pintoja.

Toteuttamalla julkista taidetta kohennetaan tasa-arvoisesti yhteistä ympäristöä, parannetaan kulttuurin ja taiteen saavutettavuutta, edistetään matkailua, kaupunkilaisten hyvinvointia sekä taiteilijoiden työtilaisuuksia. Taiteella voidaan myös rakentaa ja vahvistaa paikan tai alueen identiteettiä. Yksittäiset teokset voivat tuoda esiin alueen historiaa, kulttuurisia juuria tai tulevaisuuteen suuntautuvaa ajattelua.

Valtio ja erityisesti isot kaupungit ovat 1960-luvulta lähtien noudattaneet prosenttiperiaatteen rahoitusmallia omassa rakentamisessaan kansallisten suositusten mukaisesti. Kaikki Suomen 23 suurinta kaupunkia noudattavat prosenttiperiaatetta, joskin sitoutumisen aste ja laajuus vaihtelevat. Tuoreimman kuntia koskevan selvityksen mukaan 79 Suomen kuntaa on tehnyt prosenttiperiaatetta koskevan periaatepäätöksen. (Lähde: Taiteen edistämiskeskus 2026)

Porvoon kaupunki ei ole tähän asti noudattanut prosenttitaidesuositusta omassa rakentamisessaan. Kuitenkin kahdelle rakentuvalle alueelle on laadittu erilliset taideohjelmat, joilla alueiden rakennuttajilta velvoitetulla rahoituksella on toteutettu näille alueille julkista taidetta. Porvoon ensimmäinen julkisen taiteen ohjelma laadittiin Porvoon Länsirannalle vuonna 2014, ja taidehankintoja on tähän mennessä tehty toistakymmentä. Ohjelma päivitettiin vuonna 2022. Ohjelman laadinta käynnistettiin tukemaan alueen korkealaatuisen rakentamisen tavoitteita. Toinen taideohjelma, joka jatkossa velvoittaa alueen rakennuttajia taidehankintoihin on Porvoon Puistokadun taideohjelma, joka hyväksyttiin 2024. Hyvät kokemukset kannustavat taiteen yhdistämiseen myös kaupungin omassa rakentamisessa.

Porvoon kaupungilla ei ole aiemmin ollut yhdenmukaisia ja selkeitä periaatteita tai käytäntöjä julkisen taiteen hankinnoissaan. Kaupunki on kuitenkin 2000-luvulla hankkinut taidetta yksittäisiin keskustan kohteisiin, ja kaupunki on myös sijoittanut teoksia kokoelmistaan kaupungin uusiin kiinteistöihin. Tästä syystä esimerkiksi osassa Porvoon kouluja on julkista taidetta ja osassa ei ole.

Porvoon julkisen taiteen periaatteet -asiakirja luo rungon kaupungin omille taidehankkeille ja ilmaisee, mitä taidehankinnoilla tavoitellaan. Asiakirja ohjaa taidehankintoja ja määrittelee hankintaprosessin käytännöt ja toimijat. Linjaukset koskevat sekä kaupungin rakennuttamia, hallinnoimia ja omistamia kiinteistöjä, että tärkeitä kaupunkitiloja kuten puistoja, toreja ja liikuntapaikkoja. Porvoon julkisen taiteen periaatteita ja prosesseja noudattamalla taide tulee huomioiduksi tarpeeksi varhaisessa vaiheessa sekä rakennus- että kaupunkisuunnitteluhankkeissa. Asiakirja toimii ohjeena viranhaltijoille, jotka tekevät työtä julkisen taiteen parissa.

Periaatelinjauksia valmistellut työryhmä esittää, että Porvoon kaupunki nimeää julkisen taiteen ohjausryhmän ja ottaa käyttöön mallin, jossa taidehankinta on käsiteltävä julkisen taiteen ohjausryhmän toimesta ja osana tarveselvityksen tai vastaavan dokumentin laadintaa kaikissa arviolta yli viisi (5) miljoonaa euroa maksavissa hankkeissa, kun kyseessä on kasvun ja oppimisen tai elinvoiman toimialan palveluita varten toteutettava rakennus- tai peruskorjaushanke. Esitys taidehankinnasta voidaan tehdä myös liittyen muihin hankkeisiin, väliaikaisiin toteutuksiin sekä kaupunkitilaan ja infraan yhdistyviin hankkeisiin. Ohjausryhmä voi lausua myös taiteen huomioimisesta pienemmissä rakennus- tai peruskorjaushankkeissa. Ohjausryhmän suositus huomioidaan hankkeen budjetin mahdollistamissa puitteissa osana hankkeeseen liittyvää päätöksentekoa.

Yli viisi (5) miljoonaa euroa maksavissa pysyväksi tarkoitetuissa rakennus- ja peruskorjaushankkeissa, kun kyseessä on kasvun ja oppimisen tai elinvoiman toimialan palveluita varten toteutettava hanke, tavoitteena on varata taiteelle 0,5–2 prosenttia investoinnin kokonaissummasta, kuitenkin vähintään 30 000 euroa. Rahoitusta on mahdollista hankkia myös muista lähteistä huomioiden erilaiset avustukset, lahjoitukset ja yritysyhteistyön mahdollisuudet.

Julkisen taiteen periaatteet -asiakirja on valmisteltu poikkihallinnollisesti vuoden 2025 aikana. Valmistelutyöryhmässä on ollut edustajia vapaa-aikapalveluista, toimitilapalveluista, kaupunkikehityksestä sekä kasvun ja oppimisen toimialalta. Asiakirjan laadinnasta on vastannut kaupungin puitesopimuskumppani Frei Zimmer Oy, joka toimii asiantuntijana taiteen, arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön yhdistämisessä.

Porvoon julkisen taiteen periaatteet -asiakirjan laatiminen on toimenpide, joka täyttää myös Porvoon kulttuuriohjelmassa määritellyjä tavoitteita. Kaupunginhallitus hyväksyi Porvoon kulttuuriohjelman 20.6.2022 § 228. Kulttuuriohjelman kohdassa 2.2 todetaan taideohjelmien ja taiteen prosenttiperiaatteen sisällyttämisestä osaksi elinympäristöä ja

toimenpiteenä mainitaan prosenttiperiaatteen huomioiminen kaupungin omassa rakentamisessa tarveselvityksen ja hankesuunnitelman osana.

Apulaiskaupunginjohtaja

Lautakunta hyväksyy osaltaan Porvoon julkisen taiteen periaatteet ja päättää esittää kaupunginhallitukselle, että kaupunginhallitus hyväksyy julkisen taiteen periaatteet noudatettavaksi kaupungin rakennuttamisissa, hallinnoimissa ja omistamisissa kiinteistöissä sekä tärkeissä kaupunkitiloissa.

Kaupunki nimeää julkisen taiteen ohjausryhmän ja ottaa käyttöön mallin, jossa taidehankinta on käsiteltävä julkisen taiteen ohjausryhmän toimesta ja osana tarveselvityksen tai vastaavan dokumentin laadintaa kaikissa arviolta yli viisi (5) miljoonaa euroa maksavissa hankkeissa, kun kyseessä on kasvun ja oppimisen tai elinvoiman toimialan palveluita varten toteutettava hanke. Esitys taidehankinnasta voidaan tehdä myös liittyen muihin hankkeisiin, väliaikaisiin toteutuksiin sekä kaupunkitilaan ja infraan yhdistyviin hankkeisiin. Ohjausryhmä voi lausua myös taiteen huomioimisesta pienemmissä rakennus- tai peruskorjaushankkeissa. Ohjausryhmän suositus huomioidaan hankkeen budjetin mahdollistamissa puitteissa osana rakennushankkeeseen liittyvää päätöksentekoa.

Yli viisi (5) miljoonaa euroa maksaviksi pysyväksi tarkoitetuissa rakennus- ja peruskorjaushankkeissa, kun kyseessä on kasvun ja oppimisen tai elinvoiman toimialan palveluita varten toteutettava hanke, tavoitteena on varata taiteelle 0,5–2 prosenttia investoinnin kokonaissummasta, kuitenkin vähintään 30 000 euroa.